

Research Paper

Survey and Prioritization of Rural Areas Using Environmental Quality Indicators Case: Hemmatabad District (Borujerd County)

Saeed Reza Akbarian Ronizi^{1*}

1- Associate Professor, Department of Geography, School of Economics, Management & Social Sciences, Shiraz University, Shiraz, Iran.

Received: 2021/03/25

Revised: 2021/07/20

Accepted: 2021/07/21

Use your device to scan and read the article online

DOI:

10.30495/jzpm.2021.27942.3888

Keywords:

Environmental Quality, Rural Development, Hemmatabad.

Abstract

Environmental quality and its promotion are important and effective issues in the rural development process. This index has always been considered by experts and planners. In this regard, planning and formulating policies in rural areas with the aim of achieving sustainable development, requires recognizing and analyzing the current situation. In the present study, the status of environmental quality indicators and the prioritization of villages in Hemmatabad district (Borujerd County) have been investigated. The research is applied and the method of doing it is descriptive-analytical. Two methods of documentary and field (questionnaire) have been used to collect the required data. In the questionnaire method, the required data were collected in the form of a questionnaire in 13 sample villages and descriptive and inferential statistical methods were used to analyze the data. The results showed that the environmental quality of the studied villages is above average. Among the studied indices, the most appropriate situation is related to the social environment index (average equal to 38.04) and the most inappropriate situation is related to the quality index of tissue environment and communication networks (average equal to 16.36). The results also indicate that there is a significant relationship between the environmental quality of villages and the tendency to live and the persistence of the population. Finally, the prioritization of the sample villages in terms of the status of environmental quality indicators showed that Valashan village is in the first rank (score 0.9339) and Qaleh No Hakimi village is in the lowest rank (score 0.6774).

Citation: Akbarian Ronizi, S.R., Survey and prioritization of rural areas using environmental quality indicators Case: Hemmatabad Rural district (Boroujerd County): Journal of Regional Planning. 2022: 12 (45): 139-156.

*Corresponding Author: Saeed Reza Akbarian Ronizi

Address: Associate Professor, Department of Geography, School of Economics, Management & Social Sciences, Shiraz University, Shiraz, Iran.

Tell: 09125854245

Email: akbarian@shirazu.ac.ir

Extended Abstract

Introduction

Environmental quality is one of the topics of interest in psychological, ecological and geographical studies. In geographical studies, the focus of environmental quality as the key word of research is in urban and rural social geography. Accordingly, social geography has made considerable efforts to evaluate different residential environments. Geographers have always stated that the ultimate goal is to improve the quality of human life. In various definitions of geography that have been presented since ancient times, it has emphasized the relationship between man and the environment. Geographers have always sought to optimize this relationship in order to make human life desirable. Improving environmental quality requires recognizing its status so that by recognizing and examining this dimension of rural areas, we can take steps towards sustainable development of rural areas with proper planning. Therefore, the present study tries to answer the following main questions to prioritize rural areas of Hemmatabad district (Borujerd County) in terms of environmental quality indicators.

A) What is the status of environmental quality indicators in the studied villages?

B) Is there a significant difference in terms of environmental quality indicators between the studied villages?

C) What is the relationship between environmental quality indicators and the tendency of local residents to stay and live in rural areas "?

Methodology

The present research is descriptive-analytical in terms of applied purpose and method of doing it. The required information is collected in two ways: documentary and field. Hemmatabad rural district in Borujerd city is the study area. Hemmatabad is one of the four villages in the central part, according to the 2016 census, has 28 villages with 50 families and

more. From the total number of villages, 13 villages have been selected as the sample villages according to the spatial distribution, population and distance. The unit of research analysis is resident households, which out of a total of 2792 households living in sample villages, 10% and 292 households were randomly selected as a statistical sample for more assurance. Based on documentary studies and content analysis method, 54 indicators in the form of 7 major indicators have been used. Indicators of functional quality of services, quality of environmental dynamics, visual quality, environmental quality, quality of texture and communication networks, quality of social environment and quality of housing are among the research indicators. For the index of the tendency to stay and live in villages, indicators of rural attractiveness, hope for improvement in rural conditions, preference for rural life over urban and general satisfaction with rural life have been selected. In order to analyze the data and achieve the desired goals, descriptive and inferential statistical methods have been used. Also, in order to prioritize the villages, the SAW method has been used and to weigh the research indicators, the entropy technique has been used.

Discussions and Findings

Findings show that among the 7 major indicators of environmental quality, the highest and lowest mean of rank are related to the quality of social environment and the quality of texture and communication networks, respectively. The format of 4 indicators was examined. In general, the average of this index with a standard deviation of 0.71 is equal to 3.67, which has the highest average value related to the indicator of life preference in the village compared to the city and the lowest average value is related to the attractiveness of the village. The status of environmental quality in the studied villages based on T test shows the status of environmental quality indices, visual quality index, social environment quality index and

also housing quality index above average and in functional quality indicators of services, texture index and Communication networks are below average.

Conclusion

Environmental quality is one of the key issues in the field of studies and studies of human-environment interactions on a macro and micro scale. This issue needs to be addressed in the process of sustainable rural planning and development. Environmental quality is part of the quality of life. This concept includes abstract perceptions, attitudes, and values that differ between groups and individuals. The results showed that among the major indicators of environmental quality, the most appropriate situation is related to the social environment index and the most inappropriate situation is related to the quality index of tissue and communication networks, which indicates that the level of satisfaction with the indicators of this index is unfavorable. Contract. In general, the environmental quality of the studied villages is above average, which is in line with the studies of Sojasi Qaidari et al. (2015) and Akbarian Ronizi and Shaykh Bayglou (2015). However, in this regard, the calculated results indicate a statistically significant difference between the studied villages. Among the goals of rural development is the sustainability of the population, which is affected by various

factors such as the situation and satisfaction with the quality of the rural environment. Based on the results, it was found that there is a statistically significant direct relationship between the environmental quality of rural areas and the tendency to live and stay in rural areas. Finally, the prioritization of the studied rural areas in terms of environmental quality indicates that Valashan village is in the first rank and Qaleh Nohakimi village is in the last rank.

In general, considering the important role of the quality of rural area environment to achieve sustainable development, and on the other hand, the existence of differences in the villages studied in terms of environmental quality indicators, strengthening indicators and indicators indicating environmental quality, especially the quality of tissue environment and networks Communication that is in poor condition compared to other indicators is essential. Also, according to the prioritization, it is necessary to pay attention to the development and improvement of environmental quality in the village of Qaleh Nohakimi, which is in the lowest rank.

مقاله پژوهشی

بررسی و اولویت‌بندی نواحی روستایی از لحاظ شاخص‌های کیفیت محیطی مورد: دهستان همت‌آباد (شهرستان بروجرد)

سعیدرضا اکبریان رونیزی^{*۱}

۱. دانشیار بخش جغرافیا، دانشکده اقتصاد، مدیریت و علوم اجتماعی، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران.

چکیده

کیفیت محیطی و ارتقاء آن از مباحث مهم و موثر در فرآیند توسعه روستایی است که همواره مورد توجه کارشناسان و برنامه‌ریزان می‌باشد. در این راستا، هر گونه برنامه‌ریزی و تدوین سیاست‌ها، نیازمند شناخت و تحلیل وضع موجود با هدف دست‌یابی به توسعه پایدار در نواحی روستایی است. در این پژوهش به بررسی وضعیت شاخص‌های کیفیت محیطی و نیز اولویت‌بندی روستاهای دهستان همت‌آباد (شهرستان بروجرد) اقدام شده است. پژوهش از نوع کاربردی و روش انجام آن توصیفی تحلیلی است. برای گردآوری داده‌های مورد نیاز از دو روش اسنادی و میدانی (پرسش‌نامه) استفاده شده است. در روش پرسش‌نامه‌ای داده‌های مورد نیاز در قالب پرسش‌نامه در سطح ۱۳ روستای نمونه گردآوری و برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش‌های آماری توصیفی و استنباطی استفاده شده است. نتایج بدست آمده نشان داد کیفیت محیطی روستاهای مورد مطالعه بالاتر از حد متوسط قرار دارد. در بین شاخص‌های مورد مطالعه مناسب‌ترین وضعیت مربوط به شاخص محیط اجتماعی (میانگین برابر ۳۸/۰۴) و نامناسب‌ترین وضعیت مربوط به شاخص کیفیت محیط بافت و شبکه‌های ارتباطی (میانگین برابر ۱۶/۳۶) است. همچنین، نتایج بیانگر آنست که بین وضعیت کیفیت محیطی روستاها و تمایل به سکونت و ماندگاری جمعیت رابطه معناداری وجود دارد. در نهایت، اولویت‌بندی روستاهای نمونه از لحاظ وضعیت شاخص‌های کیفیت محیطی نشان داد روستای والاشان در رتبه نخست (امتیاز: ۰/۹۳۳۹) و روستای قلعه نو حکیمی در پایین‌ترین رتبه (امتیاز: ۰/۶۷۷۴) قرار دارد.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۲/۱۳

تاریخ داوری: ۱۴۰۰/۰۴/۲۹

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۴/۳۰

از دستگاه خود برای اسکن و خواندن
مقاله به صورت آنلاین استفاده کنید

DOI:

10.30495/jzpm.2021.27942.3888

واژه‌های کلیدی:

کیفیت محیطی، توسعه روستایی، همت‌آباد.

* نویسنده مسئول: سعیدرضا اکبریان رونیزی

نشانی: دانشیار بخش جغرافیا، دانشکده اقتصاد، مدیریت و علوم اجتماعی، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران.

تلفن: ۰۹۱۲۵۸۵۴۲۳۴۵

پست الکترونیکی: akbarian@shirazu.ac.ir

بر درک او از محیط تاثیر می‌گذارد (Marens, 1976: 146). مسئله کیفیت محیطی مسئله رابطه‌ی بهینه جامعه و طبیعت است. این محدود به حفاظت و نگهداری طبیعت همه اشکال تاثیرات انسانی نمی‌شود. کیفیت محیطی نمی‌تواند ایستا باشد بلکه برآیند تعاملات اجتماعی-اقتصادی انسانی است (Chervinski, 2014). مشکلات اساسی روستایی مانند محرومیت‌های اجتماعی اقتصادی و نابرابری‌های بهداشتی، عدم آسایش و دسترسی به مراقبت‌های بهداشتی نقش پایه‌ای در کیفیت محیطی محلی راهبردی کنونی و خطومشی محیطی با عنایت به سلامت کیفیت محیطی، برنامه‌ریزی فضایی و راه و روش محلی زیست‌محیطی دارد. اگر برنامه‌های پیشین در بهبود این مشکلات ناکام بوده‌اند، شاید راهکار آن در نبود دیدگاه چارچوبی فراگیر به یک رفتار یکپارچه و ناتوانی در ارزیابی کالبدی، فضایی و نماگرهای اجتماعی است. هم‌چنین، اهمیت و نقش کیفیت محیطی در دیگر جنبه‌های زندگی، ماهیت محیط‌های روستایی، نقش فزاینده محیط مسکونی روستایی به‌عنوان یکی از مهم‌ترین سکونتگاه‌های انسانی و وجود شمار افراد بسیاری که به‌شدت تحت تاثیر شرایط غالب محیط‌شان هستند، بررسی چگونگی سطوح کیفیت محیط‌های روستایی را تبیین می‌کند (Nemati, 2018, 79-80).

ارتقاء کیفیت محیطی نیازمند شناخت وضعیت آن است تا با شناخت و بررسی این بعد از نواحی روستایی بتوان با برنامه ریزی مناسب در راستای توسعه پایدار نواحی روستایی گام برداشت. بر همین اساس پژوهش حاضر تلاش دارد ضمن پاسخگویی به سوالات اصلی شامل: «الف) وضعیت شاخص‌های کیفیت محیطی در روستاهای مورد مطالعه در چه سطحی قرار دارد؟ (ب) از لحاظ شاخص‌های کیفیت محیطی در بین روستاهای مورد مطالعه تفاوت معناداری وجود دارد؟ (و) بین شاخص‌های کیفیت محیطی و تمایل به ماندگاری و سکونت ساکنان محلی در روستاها چه رابطه‌ای وجود دارد؟» به اوایت بندی نواحی روستایی دهستان همت آباد (شهرستان بروجرد) از لحاظ شاخص‌های کیفیت محیطی بپردازد.

پیشینه و مبانی نظری

جغرافی‌دانان، روان‌شناسان، پژوهشگران علوم اجتماعی و معماران، تعاریف گوناگونی را برای محیط ذکر می‌کنند، اما به واقع، فضای اطراف، اصلی‌ترین معیار تعاریف گوناگون محیط است. بنابراین هر توصیف، تعریف یا تبیین ماهیت کارکرد محیط، باید با توجه به چیزی در فضای اطراف باشد (Lang, 2002, 85). در باب تقسیم بندی انواع محیط به مصنوع و طبیعی (شکل)، می‌توان به دو نوع محیط اشاره کرد. نخست محیط بالقوه برای رفتار انسان و دوم محیط موثر، که فرد به آن توجه می‌کند و آن

چگونگی ادراک محیط یکی از مباحث و مفاهیم کلیدی در حوزه مطالعات متقابل انسان محیط در مقیاس‌های کلان و خرد است. از آنجا که نظام عصبی و ادراکی انسان مسئول برقراری ارتباط بین انسان و محیط زیست اوست و امکانات و تنگناهای خاصی دارد؛ لذا، نمی‌توان بدون توجه و اشراف کافی به فرایندهای درک و فهم محیط از سوی مردم و سازوکارهای مرتبط با آنها، مبادرت به مداخله در محیط و شناخت کیفیت محیط کرد. زیرا همین درک و فهم است که در نهایت تعبیر و تفسیر افراد را از محیط و جهان پیرامون‌شان شکل می‌دهد و اغلب به شکل رفتار در محیط بروز و ظهور پیدا می‌کند (Barati and Soleiman Negad, 2011, 19). کیفیت محیط یک مفهوم اصلی برای برنامه ریزی منطقه‌ای و اجتماعی است (Teymori, A., & Asgari Zamani, 2016, 166).

کیفیت محیطی یک از موضوعات مورد توجه پژوهش‌های روان‌شناسی، بوم‌شناسی و جغرافیایی است (Zhong et al, 2011). تمرکز روی کیفیت محیطی به عنوان کلیدی برای پژوهش در جغرافیای اجتماعی شهری و روستایی می‌باشد. براین اساس جغرافیای اجتماعی تلاش قابل ملاحظه‌ای برای ارزیابی محیط‌های گوناگون سکونتی معطوف داشته است. جغرافیدانان همواره هدف غایی را ارتقاء کیفیت زندگی انسان عنوان کرده‌اند. در تعاریف گوناگون که از علم جغرافیا از زمان‌های بسیار دور تاکنون ارائه شده است بر رابطه متقابل انسان و محیط تأکید داشته است. جغرافیدانان همواره در پی بهینه کردن این رابطه در جهت مطلوبیت بخشی به زندگی انسان بوده‌اند (Alizadeh et al, 2014, 64).

توجه به کیفیت محیط در نواحی روستایی یکی از موارد مهم در توسعه است، خصوصا اینکه بسیاری از ناهنجاریهای رفتاری در جوامع شهری و روستایی، ضمن داشتن ریشه‌های تاریخی، فرهنگی و اقتصادی در کیفیت فضاهای سکونتی و کاری آنان نهفته است (Rahnamaei, and Shah Hosseini, 2008, 19). عواملی که برای سنجش کیفیت محیط مد نظر قرار می‌گیرند روی هم رفته، نیمرخ کیفیتی محیطی حوزه مورد مطالعه را بوجود می‌آوردند (Van poll, 1997, 5) به نقل از نیک پور و همکاران، ۱۳۹۴). بعد محیط به عنوان یک بعد بسیار مهم در پیش بینی کیفیت زندگی نشان داده شده است. کیفیت محیط یک مفهوم چندبعدی است که با مفاهیمی همچون کیفیت زندگی، کیفیت مکان، ادراک و رضایت‌مندی و قابلیت زندگی اشتراکاتی دارد (Hesam et al, 2018, 240). شواهد تجربی نشان دهنده اهمیت رابطه مردم و محیط سکونتی در بهبود کیفیت زندگی افراد است (Bonaiuto, et al., 2006: 24). ویژگی‌های شخصیتی می‌تواند استانداردهای مقایسه‌ای بین افراد را تعیین کند. افزون بر این، ویژگی‌های اقتصادی اجتماعی مانند: سن، درآمد، نژاد، پس زمینه‌های فکری از قبیل انواع محیطی که فرد تجربه کرده است

در زمینه کیفیت محیط را به دو دسته تقسیم کرده اند دسته نخست شامل مطالعات اولیه که به طور جنبی با موضوع کیفیت محیط در ارتباط هستند و دسته دوم از پژوهش‌های انجام شده نیز در مورد خصوصیات افراد ساکن در یک محله متمرکز شده است (Nikpour et al, 2015, 117). پژوهش رهدنز و مددیسین^۱ (۲۰۰۸) در مورد کیفیت محیط محلی و رضایت از زندگی در آلمان بیانگر آنست که حتی زمانی که طیفی گسترده از عوامل موثر بر کیفیت محیط محلی مورد کنترل قرار می‌گیرد، افزایش سطح آلودگی هوا و سروصدای محلی به گونه‌ای قابل ملاحظه‌ای سلامت شخصی را کاهش می‌دهد. نتایج مطالعه داداش‌پور و کسلخه (۲۰۱۲) که در مطالعه خود به ارزیابی کیفیت محیط سستی و محله‌های جدید در شهر تهران پرداخته‌اند نشان می‌دهد که در محلات مورد مطالعه کیفیت محیط پایین‌تر از حد متوسط قرار دارد، اما بطور کلی کیفیت محیط در محله جدید مناسب‌تر از محله قدیم می‌باشد. کیتا^۲ و همکاران (۲۰۱۳) بر اساس نتایج پژوهش خود بیان می‌دارند بین متغیرهای ساختار شهری، درک کیفیت محیط و سلامت ساکنان و تندرستی (رفاه) رابطه معناداری وجود دارد. برنندز^۳ (۲۰۱۳) در پژوهشی با عنوان آلودگی و نگرانی‌های سلامت محیطی در مناطق روستایی چین بیان می‌دارد که سلامت کیفیت محیطی نواحی روستایی به خطر افتاده است. حسام و همکاران (۲۰۱۸) در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که عوامل عملکردی ساختاری، جاذبه‌های گردشگری، بصری و زیست محیطی به عنوان عوامل موثر کیفیت محیطی روستاهای مورد مطالعه می‌باشند. فاضل‌نیا و همکاران (۱۳۹۲) در پژوهشی با عنوان «تحلیلی بر کیفیت مکان در سکونتگاه‌های روستایی شهرستان ممسنی» به این نتایج دست یافتند که بین روستاهای کوهپایه‌ای، کوهستانی و دشتی از لحاظ مؤلفه‌های کیفیت مکانی برای زندگی روستائینان تفاوت معناداری وجود دارد، یعنی در اکثر مؤلفه‌های مؤثر بر کیفیت مکان روستاهای کوهپایه‌ای بالاترین میانگین را داشته‌اند و روستاهای دشتی در رتبه دوم قرار داشته‌اند. نتایج پژوهش طیبیان و منصور (۱۳۹۲) نشان می‌دهد ارتباط مستقیمی بین رضایت‌مندی از زندگی در محله و کیفیت محیطی وجود دارد و شاخص‌های کیفیت محیطی در حدود ۷۵ درصد از تغییرات رضایت‌مندی از زندگی در محله را تعریف می‌کنند. نتایج مطالعه سجاسی و همکاران (۱۳۹۴) نشان می‌دهد در روستاهای گردشگری بخش رودبار قصران وضعیت همه مؤلفه‌های کیفیت محیطی بالاتر از حد متوسط قرار دارد. مطالعه اکبریان رونیزی و شیخ بیگلر (۱۳۹۴) در مورد سنجش کیفیت محیط روستاهای گردشگری بخش آسارا (شهرستان کرج) بیانگر آنست که کیفیت محیطی روستاهای مورد مطالعه بالاتر از حد متوسط قرار دارد.

3. Brandes

را مورد استفاده قرار می‌دهد. آنچه در این تقسیم بندی بیش از هر چیز جلب توجه می‌کند، تفاوت میان جهان واقعی (حقیقی یا عینی) پیرامون انسان و جهان پدیدارشناختی (روان‌شناختی و رفتاری) است که خودآگاه یا ناخودآگاه، الگوی رفتاری مردم را به واکنش و می‌دارد. در این رابطه کورت کافکا (۱۹۳۵)، بین محیط جغرافیایی و محیط رفتاری تمایز قائل می‌شود، چنانچه محیط جغرافیایی را محیط عینی و واقعیت‌های اطراف انسان می‌داند، و محیط رفتاری را تصویر شناختی محیط عینی ارزیابی می‌کند که اساس رفتار انسان را شکل می‌دهد. افزون بر این، داگلاس پورتیوس (۱۹۷۷) محیط مفهومی را مطرح می‌کند که آن را به مفاهیم محیط‌های پدیده‌ای (جغرافیایی) و شخصی (رفتاری) می‌افزاید (Purjafar et al, 2009, 69).

روستاها به عنوان بخشی اساسی از فضای ملی و زیرسیستمی از این فضا مدنظر هستند که پویایی و یا سکون آن در سیستم ملی اثرگذار خواهد بود. لذا، توسعه سرزمینی مستلزم توجه به چالش‌های فراروی محیط‌های روستایی و تلاش برای ارتقای سطح زندگی اجتماعی، اقتصادی و محیطی ساکنان آن است. برنامه ریزی روستایی تعیین‌کننده خط و مسیر پیشرفت جوامع روستایی است. برنامه ریزی خوب نیازمند یک فرایند حساب شده است که به روشنی تعریف معینی از مراحل و نتایجی که حاصل می‌شود، را مشخص کند. این فرایند برنامه ریزی باید اصول جامعیت، کارآمدی، فراگیری، اثرگذاری، نظام‌مندی، منطقی، شفافیت و تعامل را در سرلوحه کاری خود قرار دهد (Rostami et al, 2019, 379).

کیفیت محیط سکونتگاه‌های انسانی و بالانحص نواحی روستایی، بستگی زیادی به کیفیت زیرساخت‌ها و مدیریت مناسب آن دارد که این وضع می‌تواند در تصویر ذهنی و به تبع رضایت‌مندی ساکنان محلی موثر باشد (Kzemi et al, 2011, 21). ارتقای کیفیت محیط نیازمند وضع فعلی محیط است تا با شناخت و بررسی این بعد از نواحی روستایی بتوان با برنامه ریزی مناسب در راستای توسعه پایدار نواحی روستایی گام برداشت. سنجش رضایت‌مندی سکونت‌ی به عنوان یکی از شاخص‌های کیفیت محیط سکونت‌ی (Tu & Lin, 2008, 157) از جمله مباحث اصلی و مورد توجه پژوهشگران در مطالعات شهری (روستایی) است (Lin & Li, 2017, 76) (Mohit et al, 2010, 19). رضایت‌مندی سکونت‌ی برای شناسایی ویژگی‌های خانوارها، مسکن و نیز محله‌ای که در آن زندگی می‌کنند و بر ابعاد گوناگون رضایت‌مندی آنها تاثیر دارند، مورد استفاده قرار می‌گیرد (Galster & Hesser, 1981, 735).

بررسی متون مربوطه نشان می‌دهد پژوهش‌های گوناگونی در حوزه کیفیت محیطی انجام شده است. کارپ و همکاران مطالعات انجام شده

1. Rehdanz & Maddison

2. Kyttä

رابطه‌ای مستقیم با دل‌بستگی به مکان در میدانهای شهری ایفا می‌کند.

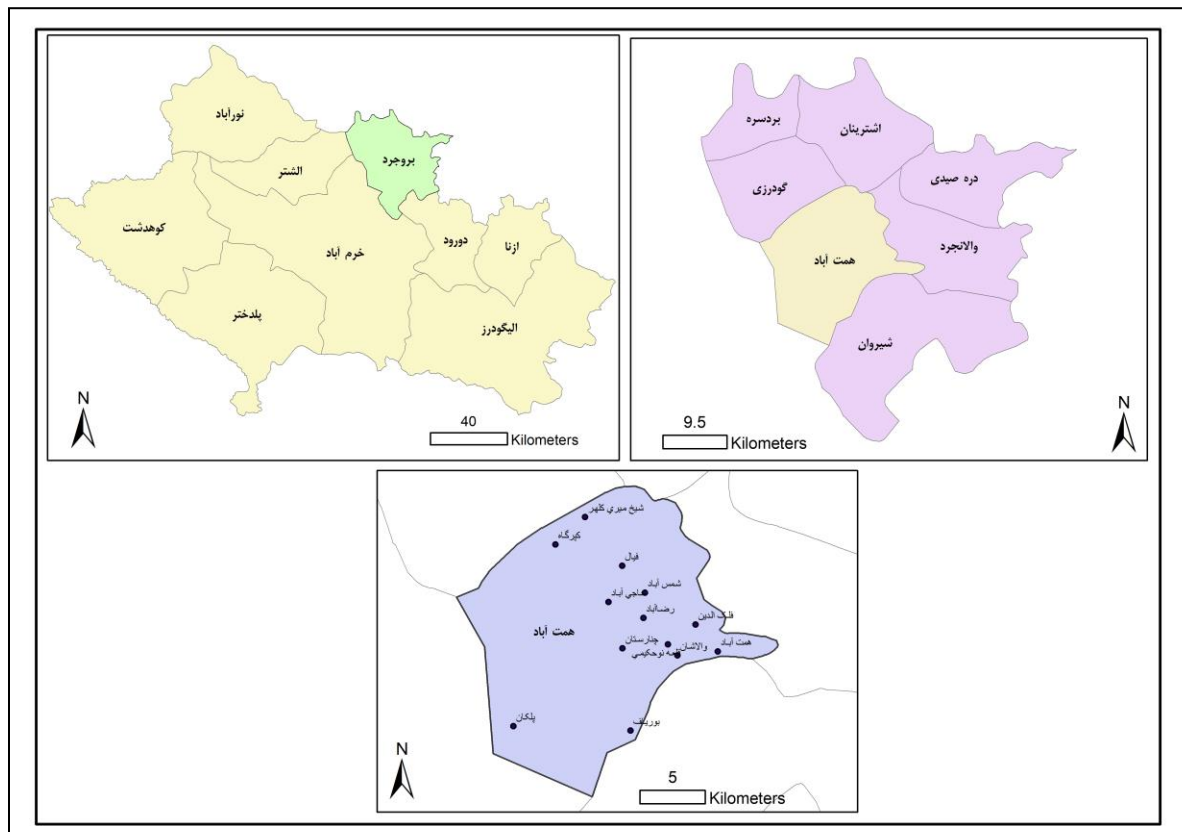
روش پژوهش

این پژوهش از لحاظ هدف کاربردی و روش انجام آن توصیفی تحلیلی است. در راستای جمع‌آوری اطلاعات مورد نیاز از دو روش اسنادی و میدانی استفاده شده است. محدوده مورد مطالعه پژوهش، دهستان همت آباد (بخش مرکزی) شهرستان بروجرد (استان لرستان) می‌باشد (شکل ۱). همت آباد یکی از چهار دهستان بخش مرکزی، بر اساس سرشماری سال ۱۳۹۵ دارای ۲۸ روستای دارای ۵۰ خانوار و بیش‌تر است. از مجموع این تعداد روستا با توجه به توزیع فضایی، جمعیت و فاصله تعداد ۱۳ روستا، بعنوان روستاهای نمونه پژوهش انتخاب شده‌اند. واحد تحلیل پژوهش خانوارهای ساکن هستند که از مجموع ۲۷۹۲ خانوار ساکن در روستاهای نمونه، ۱۰ درصد و جهت اطمینان بیش‌تر ۲۹۲ خانوار بعنوان نمونه آماری بصورت تصادفی انتخاب شدند. بر اساس مطالعات اسنادی و روش تحلیل محتوا تعداد ۵۴ نماگر در قالب ۷ شاخص عمده شامل کیفیت کارکردی خدمات، کیفیت پویایی محیط، کیفیت بصری، کیفیت زیست محیطی، کیفیت بافت و شبکه‌های ارتباطی، کیفیت محیط اجتماعی و کیفیت مسکن (جدول ۲) انتخاب شده‌اند. هم‌چنین، برای شاخص تمایل به ماندگاری و سکونت در روستاها نماگرهای جذابیت روستا، امیدواری به بهبود شرایط در روستا، ترجیح زندگی در روستا نسبت به شهر و رضایت کلی از زندگی در روستا انتخاب شده‌اند. لازم به ذکر است پایایی پرسشنامه در آزمون آلفای کرونباخ برابر ۰/۷۶۵ محاسبه شده است. بمنظور تجزیه و تحلیل داده‌ها و دستیابی به اهداف مورد نظر از روش‌های آمار توصیفی و استنباطی (T تک‌نمونه‌ای، T مستقل، تحلیل واریانس یکطرفه، ضریب همبستگی) استفاده شده است. هم‌چنین، بمنظور اولویت‌بندی روستاها از روش SAW و برای وزن دهی به شاخص‌های پژوهش از تکنیک آنروپی استفاده شده است.

روش SAW: یکی از ساده‌ترین روش‌های تصمیم‌گیری چند شاخصه می‌باشد. با محاسبه اوزان شاخص‌ها، می‌توان به راحتی از این روش استفاده کرد. مراحل استفاده از این روش به قرار زیر است:

۱. تهیه ماتریس تصمیم‌گیری؛
۲. بی‌مقیاس‌سازی خطی مقادیر ماتریس؛
۳. تعیین وزن شاخص‌ها؛
۴. ضرب ماتریس بی‌مقیاس شده در اوزان شاخص‌ها؛
۵. انتخاب بهترین گزینه با استفاده از رابطه زیر:

سجاسی قیداری (۱۳۹۵) در پژوهش خود به این نتیجه رسیده است که طرح‌های هادی اثرات مثبتی بر مؤلفه‌های کیفیت محیطی روستاهای شهرستان رامیان داشته است. که در رابطه با سه مؤلفه کیفیت محیطی روستاها، بیش‌ترین مقدار در بعد مؤلفه‌های فرمی و شاخص‌های مربوط به آن بوده و سپس مربوط به مؤلفه‌های معنایی و در نهایت مربوط به مؤلفه کارکردی می‌باشد. سجاسی قیداری و صادقلو (۱۳۹۵) در پژوهش خود در دهستان لواسانات کوچک به این نتیجه رسیدند که کیفیت محیطی روستاهای مقصد در جنبه‌های گوناگون تاثیر بسزایی در جذب گردشگر دارد که تقویت آن می‌تواند روستاها را در بازار رقابتی جذب گردشگر و هم‌چنین، کمک به انتخاب گردشگران تاثیرگذار باشد. امینی و همکاران (۱۳۹۶) در مطالعه که به ارزیابی جوامع روستایی از کیفیت زندگی و عوامل موثر بر آن پرداخته‌اند به این نتیجه رسیدند که پایگاه اقتصادی-اجتماعی، وضعیت مسکن، فعالیتهای تفریحی و امکانات و تسهیلات، به ترتیب اثرگذارترین عوامل مثبت بر ارزیابی جوامع روستایی از کیفیت زندگی بوده و پس از آنها، احساس محرومیت نسبی، عوامل استرس‌زا و سن نیز متغیرهای اثرگذار منفی بوده‌اند. رستمی و همکاران (۱۳۹۸) در پژوهشی که به شناسایی و رتبه‌بندی عوامل تشکیل‌دهنده معماری کیفیت محیطی در برنامه ریزی روستایی پرداخته‌اند. ۲۴ شاخص در قالب سه قلمرو (الف) اصول: جامعیت، مشارکت، تعهد، واقع‌بینی، استمرار، کارآمدی، اثرگذاری، هماهنگی، منطقی، شفافیت و تعامل؛ (ب) قلمرو چارچوب: چشم‌انداز، یکپارچه‌سازی، اولویت‌مداری، محلی‌گرایی، اقتصاد محوری، توالی، سیاست و (ج) قلمرو فرآیند: قابلیت دسترسی به داده‌ها، نظام‌مندی، آینده‌محوری، مشتری‌مداری، مدیریت‌مداری، ظرفیت‌سنجی تعیین‌نموده‌اند. مطالعه نعمتی و همکاران (۱۳۹۹) بیانگر آنست که وضعیت کیفیت محیطی به لحاظ مؤلفه‌های اقتصادی، کالبدی، اجتماعی و زیست‌محیطی روستاهای استان لرستان در سطح نامطلوبی قرار دارد و عمده روستاهای مورد مطالعه به لحاظ همه مؤلفه‌های کیفیت محیطی وضعیتی کاملاً نامطلوب دارند. سنایی مقدم و همکاران (۱۳۹۹) در پژوهش خود که به مدل‌سازی اثرات کیفیت محیطی مقصدهای گردشگری نواحی روستایی بخش مرکزی شهرستان دنا پرداخته‌اند به این نتیجه رسیده‌اند که مقدار رضایت‌مندی از کیفیت محیطی مقصدهای گردشگری روستایی نامطلوب و غیرقابل قبول است. نتایج پژوهش معتقد و سجاذزاده (۱۴۰۰) که به بررسی نقش کیفیت محیطی بر دل‌بستگی مکان پرداخته‌اند بیانگر آنست که عوامل کالبدی، اجتماعی و معنایی

شکل ۱- موقعیت محدوده مورد مطالعه و روستاهای نمونه (منبع مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵)

یافته های پژوهش

ویژگی پاسخگویان: بررسی ویژگی های فردی پاسخگویان نشان می دهد که از مجموع ۲۹۲ نفر پاسخگو، ۵۷/۸۷ درصد مرد

و نیز ۴۲/۱۳ درصد را زنان تشکیل می دهند. از لحاظ وضعیت سواد بیشترین آنها (۶۰/۶۱ درصد) دارای تحصیلات ابتدایی بوده و نیز از لحاظ وضعیت شغلی بیشترین پاسخگویان در بخش کشاورزی (۶۴/۷۳ درصد) فعالیت دارند (جدول ۱).

جدول ۱- ویژگی های پاسخگویان

ویژگی	تعداد	درصد
جنس	مرد	۵۷/۸۷
	زن	۴۲/۱۳
تحصیلات	ابتدایی	۶۰/۶۱
	راهنمایی	۲۰/۵۴
	متوسطه	۱۴/۰۴
	فوق دیپلم و بالاتر	۴/۸
شغل	کشاورزی	۶۴/۷۳
	خدمات	۲۷/۴
	اداری	۵/۴۸
	اظهار نشده	۲/۳۹

منبع: محاسبات پژوهش، ۱۳۹۹.

وضعیت کیفیت محیطی روستاها

کیفیت پویایی محیط: بر اساس یافته‌های پرسش‌نامه میانگین رتبه‌ای این شاخص بین ۳/۷۳ (وضعیت وجود آرامش در روستا) تا ۳/۶۲ (در نماگر وضعیت رونق کسب و کار و فعالیت در روستا) در نوسان می‌باشد. در کل میانگین رتبه‌ای شاخص کیفیت پویایی محیط برابر ۳/۶۷ است.

کیفیت کارکردی خدمات: نماگرهای انتخاب شده برای این شاخص، ۱۱ نماگر است که در مجموع میانگین رتبه‌ای محاسبه شده برای این شاخص برابر ۲/۹۵ است که در بین نماگرها بیش‌ترین و کم‌ترین میانگین مربوط به نماگر وضعیت ارتباطات تلفن ثابت و همراه (میانگین برابر ۳/۸ و انحراف معیار ۱/۰۴) و وضعیت دسترسی به پمپ بنزین در فاصله‌ی مناسب (میانگین برابر ۲/۲۷ و انحراف معیار ۱/۱۲) می‌باشد.

کیفیت بصری: نماگرهای مربوط به این شاخص تعداد ۹ نماگر است که میانگین آن برابر ۳/۴۷ بوده که این مقدار از کمینه ۳/۲۷ برای نماگر وضعیت ازدحام و شلوغی روستا تا بیشینه ۳/۷۷ برای نماگر وضعیت روشنایی محیط روستا در نوسان می‌باشد.

کیفیت زیست محیطی: بمنظور بررسی وضعیت کیفیت محیطی در این شاخص تعداد ۷ نماگر انتخاب شد. محاسبات نشان می‌دهد میانگین رتبه‌ای این شاخص برابر ۲/۹۶ است. در بین نماگرهای این شاخص، نماگر وضعیت آب و هوای مناسب بیش‌ترین میانگین (۳/۵۹) و نماگر وضعیت گردآوری آب‌های سطحی روستا کم‌ترین میانگین (۲/۵۱) را دارد.

کیفیت بافت و شبکه‌های ارتباطی: میانگین رتبه‌ای این شاخص برابر ۲/۷۳ است. که در بین ۶ نماگر انتخابی این شاخص بیش‌ترین و کم‌ترین میانگین به ترتیب مربوط به نماگرهای وضعیت حجم تردد وسایل نقلیه در روستا (میانگین برابر ۲/۵ و انحراف معیار برابر ۱/۲۳) و وضعیت علائم، نمادها، نام‌ها و نشانه

ها در روستا (میانگین برابر ۲/۸۸ و انحراف معیار برابر ۱/۳۲) می‌باشد.

کیفیت محیط اجتماعی: نماگرهای انتخاب شده برای این شاخص، ۱۰ نماگر است که در مجموع میانگین رتبه‌ای محاسبه شده برای این شاخص برابر ۳/۸۱ است که در بین نماگرها بیش‌ترین میانگین مربوط به نماگر وضعیت میهمان‌نوازی روستاییان (میانگین برابر ۴/۰۶ و انحراف معیار ۰/۹۴) و کم‌ترین میانگین را نماگر رضایت مندی از محله (میانگین برابر ۳/۱ و انحراف معیار ۱/۱) به خود اختصاص داده است.

کیفیت مسکن: از مهم‌ترین شاخص‌های کیفیت محیط در نواحی روستایی، مربوط به کیفیت مسکن می‌باشد که در این پژوهش بمنظور بررسی وضعیت کیفیت مسکن ۸ نماگر انتخاب شد که نتایج محاسبات بیانگر آنست که بیش‌ترین میانگین رتبه‌ای مربوط به نماگر دسترسی به تسهیلات رفاهی در واحد مسکونی (سروریس بهداشتی، آشپزخانه و...) و کم‌ترین میانگین مربوط به نماگر تفکیک محل دام و انسان در مسکن است و در کل متوسط میانگین این شاخص برابر ۳/۴۵ می‌باشد.

در مجموع، محاسبات نشان از آن دراد که در بین ۷ شاخص عمده کیفیت محیط در این پژوهش بیش‌ترین و کم‌ترین مقدار میانگین رتبه‌ای به ترتیب مربوط به شاخص‌های کیفیت محیط اجتماعی و کیفیت بافت و شبکه‌های ارتباطی است.

تمایل به سکونت و ماندگاری در روستا: بررسی وضعیت تمایل به سکونت و ماندگاری در روستاها در قالب ۴ نماگر مورد بررسی قرار گرفت (جدول ۲) که در کل میانگین این شاخص با انحراف معیار ۰/۷۱ برابر ۳/۶۷ است که بیش‌ترین مقدار میانگین مربوط به نماگر ترجیح زندگی در روستا نسبت به شهر و کم‌ترین مقدار میانگین را نماگر جذابیت روستا بخود اختصاص داده است.

جدول ۲- یافته‌های توصیفی شاخص‌های کیفیت محیطی

شاخص	نماگر	میانگین	انحراف معیار
بافت و شبکه‌های ارتباطی	امکانات درمانی	۳/۰۱	۱/۰۷
	امکانات آموزشی فرهنگی	۳/۰۷	۰/۸۷
	امکانات گذران اوقات فراغت (تفریحی و...)	۲/۸۶	۱/۱۳
	خدمات پذیرایی	۲/۶۹	۱/۲۶
	حمل و نقل عمومی	۲/۸۵	۱/۱۷
	ارائه خدمات فروشگاه‌های گوناگون	۳/۴۲	۱/۳۳
	پارکینگ	۲/۲۴	۱/۲۴
	ارتباطات تلفن ثابت و همراه	۳/۸۸	۱/۰۴
	دسترسی به پمپ بنزین در فاصله‌ی مناسب	۲/۲۷	۱/۱۲
	خدمات مالی (بانک، خودپرداز و...)	۲/۵۱	۱/۱۵
دسترسی به مراکز شهری	۳/۲۶	۱/۲۵	

شاخص	نماگر	میانگین	انحراف معیار
کیفیت پویایی محیط	رونق کسب و کار و فعالیت در روستا	۳/۶۲	۱/۰۱
	تعاملات اجتماعی فعال در روستا	۳/۶۷	۰/۸۳
	وجود آرامش در روستا	۳/۷۳	۰/۹۲
کیفیت بصری	زیبایی محیط و بافت روستا	۳/۲۸	۱/۳۵
	معماری مساکن روستا	۳/۴۳	۰/۹
	جذابیت چشم‌اندازهای طبیعی	۳/۷۵	۰/۹۶
	هماهنگی ساخت و سازها	۳/۳	۰/۸۲
	روشنایی محیط روستا	۳/۷۷	۰/۹۶
	دلپذیری مکان	۳/۵۶	۰/۹۸
	زیبایی فضای سبز روستا	۳/۳۹	۱/۱۹
	ازدحام و شلوغی روستا	۳/۲۷	۰/۸۸
	تناسب توسعه سکونتگاه با نقشه پیشنهادی طرح هادی	۳/۵۱	۰/۹۸
	دسترسی به آب آشامیدنی مناسب	۳/۴۸	۱/۱۹
کیفیت زیست محیطی	آب و هوای مناسب	۳/۵۹	۰/۸۹
	تمیزی و بهداشت محیط روستا	۳/۰۹	۱/۰۸
	کیفیت فضای سبز روستا	۲/۹۵	۱/۰۶
	جمع‌آوری دفع زباله روستا	۲/۵۵	۱/۱۶
	جمع‌آوری آبهای سطحی روستا	۲/۵۱	۱/۱۷
	جمع‌آوری فضولات حیوانی	۲/۵۳	۱/۲۴
	کمیت و کیفیت پیاده‌روها	۲/۸۵	۱/۲۹
کیفیت بافت و شبکه‌های ارتباطی	وجود مسیرهای دسترسی مناسب	۲/۷۲	۱/۰۷
	علائم، نمادها، نام‌ها و نشانه‌ها در روستا	۲/۵	۱/۲۳
	روشنایی معابر روستایی	۲/۷۴	۱/۲۶
	ایمنی معابر روستا	۲/۶۸	۱/۲۲
	حجم تردد وسایل نقلیه در روستا	۲/۸۸	۱/۳۲
	مشارکت و همکاری روستائیان	۳/۹۳	۱/۰۸
	روابط اجتماعی در روستا	۳/۸۴	۰/۸۴
کیفیت محیط اجتماعی	میهمان‌نوازی روستائیان	۴/۰۶	۰/۹۴
	حس اعتماد متقابل بین روستائیان	۳/۸۷	۰/۸۵
	جذابیت فرهنگ و رسوم روستا	۳/۹۳	۰/۸۷
	احساس تعلق به مکان (علاقه به محیط روستا)	۳/۷۱	۰/۹۳
	جرم و جنایت در روستا	۳/۴۵	۰/۸۷
	امنیت روستا	۳/۴۳	۰/۹۴
	رضایت‌مندی از همسایگان	۳/۹۳	۰/۹۷
	رضایت‌مندی از محله	۳/۱	۱/۰۱
	رعایت استانداردهای ایمنی مسکن	۳/۰۹	۰/۸۶
	استفاده از مصالح با دوام در ساخت مسکن	۳/۴۵	۰/۹۲
کیفیت مسکن	تناسب مصالح مورد استفاده با مصالح بومی	۳/۵۲	۰/۸۵
	سرانه اتاق در مسکن	۳/۳۲	۰/۹۵
	تناسب معماری مساکن با اقلیم	۳/۴۸	۰/۹۵
	تفکیک محل دام‌وانسان در مسکن	۲/۷۵	۰/۹۲
	رضایت از واحد مسکونی	۳/۵	۰/۸۳

شاخص	نماگر	میانگین	انحراف معیار
معیار میانگین در روستا	دسترسی به تسهیلات رفاهی در واحد مسکونی (سروریس بهداشتی، آشپزخانه و...)	۳/۶۶	۱/۰۲
	جذابیت روستا	۳/۵۱	۰/۹۶
	امیدواری به بهبود شرایط در روستا	۳/۷۱	۱
	ترجیح زندگی در روستا نسبت به شهر	۳/۷۹	۰/۹۳
رضایت کلی از زندگی در روستا	۳/۶۸	۱/۰۵	

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۹.

یافته‌های تحلیلی

را از حد متوسط نشان می‌دهد، ملاحظه می‌شود که نامناسبترین وضعیت مربوط به شاخص کیفیت محیط بافت و شبکه‌های ارتباطی است، که این وضع بیانگر آنست که مقدار رضایت‌مندی از نماگرهای این شاخص در وضع نامطلوبی قرار دارد. در مجموع با توجه به میانگین بدست آمده (برابر ۱۷۶/۲۵)، حد متوسط (۱۶۲) و نیز سطح معناداری ($P \text{ Value} < 0/05$) می‌توان اذعان داشت که وضعیت کیفیت محیطی نواحی روستایی بالاتر از حد متوسط می‌باشد (جدول ۳).

- تحلیل وضعیت کیفیت محیطی در روستاهای مورد مطالعه بر اساس آزمون T تک نمونه‌ای نشان از آن دارد که با توجه به حد متوسط، میانگین و نیز سطح معناداری، وضعیت در شاخص‌های کیفیت پویایی محیط، شاخص کیفیت بصری، شاخص کیفیت محیط اجتماعی و نیز شاخص کیفیت مسکن بالاتر از حد متوسط و در شاخص‌های کیفیت کارکردی خدمات، شاخص بافت و شبکه‌های ارتباطی پایین تر از حد متوسط می‌باشد. در همین رابطه با توجه به مقدار آماره T محاسبه شده که انحراف فراونی

جدول ۳- نتایج تحلیل وضعیت کیفیت محیطی به تفکیک شاخص‌های عمده

شاخص کیفیت	حد متوسط	آماره T	میانگین	سطح معناداری
کارکردی خدمات	۳۳	-۳/۳۲۰	۳۲/۰۷	۰/۰۰۱
پویایی محیط	۹	۱۸/۵	۱۱/۰۲	۰/۰۰۱
بصری	۲۷	۱۵/۸۸	۳۱/۲۸	۰/۰۰۰
زیست محیطی	۲۱	-۱/۰۹۴	۲۰/۷	۰/۲۷۵
بافت و شبکه‌های ارتباطی	۱۸	-۵/۳۷۷	۱۶/۳۶	۰/۰۰۰
محیط اجتماعی	۳۰	۲۵/۵۷۶	۳۸/۰۴	۰/۰۰۱
مسکن	۲۴	۱۲/۱۹۲	۲۶/۷۷	۰/۰۰۱
کل	۱۶۲	۱۴/۲	۱۷۶/۲۵	۰/۰۰۱

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۹.

کیفیت محیطی به تفکیک هر یک از شاخص‌ها در روستاهای نمونه تفاوت معناداری وجود دارد. در همین رابطه با استفاده از آزمون L.S.D تفاوت بین روستاها بررسی شده که در جدول ۵ آورده شده و روستاهای دارای تفاوت در رضایت‌مندی از کیفیت محیط با علامت ستاره مشخص شده‌اند.

- تحلیل تفاوت کیفیت محیطی در بین روستاهای مورد مطالعه با استفاده از روش تحلیل واریانس یک طرفه (AVOVA) همان گونه که جدول ۴ نشان می‌دهد با توجه به مقدار P Value کم‌تر از ۰/۰۵ بدست آمده است می‌توان پذیرفت که بین وضعیت

جدول ۴- نتایج تحلیل تفاوت بین روستاها از لحاظ شاخص‌های کیفیت محیطی به تفکیک ابعاد

معیار	سطح معناداری	جمع مجذورات		میانگین مجذورات	
		بین گروهی	درون گروهی	بین گروهی	درون گروهی
کارکردی خدمات	۰/۰۰۱	۲۱۶۲/۷۸	۴۵۷۶/۹۸۱	۱۸۰/۲۳	۱۶/۴
پویایی محیط	۰/۰۰۱	۲۳۹/۹۲	۷۷۶/۹۱	۱۹/۹۹	۲/۷۸
بصری	۰/۰۰۱	۱۷۷۶/۶۲	۴۴۰۴/۷۸	۱۴۸/۰۵	۱۵/۷۸
زیست محیطی	۰/۰۰۱	۲۶۸۶/۵۹	۳۶۱۴/۴۸	۲۲۳/۸۸	۱۲/۹۵۵

۱۱/۰۹	۳۹۸/۴۲	۳۰۹۴/۴۷	۴۷۸۱/۰۴	۰/۰۰۱	بافت و شبکه های ارتباطی
۱۹/۵۶	۲۴۵/۱۷	۵۴۵۷/۴	۲۹۴۲/۱	۰/۰۰۱	محیط اجتماعی
۱۲/۲	۸۲/۸۷	۳۴۰۴/۵۳	۹۹۴/۵۴	۰/۰۰۱	مسکن
۱۹۶/۸۱	۲۵۵۳/۳۳	۵۴۹۱۱/۲۲	۳۰۶۴۰/۰۲	۰/۰۰۱	کل

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۹.

جدول ۵- نتایج آزمون L.S.D در ارتباط با تفاوت کیفیت محیطی در روستاهای نمونه

شمس آباد	شیخ میری کلهر	فیال	حاجی آباد	پلکان پایین	کپرگاه	چنارستان	بوریا	والاشان	قلعه نو حکیمی	فلک الدین	رضا آباد قلعه	همت آباد
*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	همت آباد
*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	رضا آباد قلعه
*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	فلک الدین
*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	قلعه نو حکیمی
*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	والاشان
*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	بوریا
*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	چنارستان
*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	کپرگاه
*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	پلکان پایین
*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	حاجی آباد
*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	فیال
*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	شیخ میری کلهر
*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	شمس آباد

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۹.

برابر ۱۷۴/۳۹ و برای زنان برابر ۱۷۸/۸ می‌باشد عبارتی زنان وضعیت کیفیت محیطی روستاها را مطلوبتر از مردان ارزیابی نموده‌اند. در همین رابطه نتایج روش تحلیل واریانس یکطرفه نشان می‌دهد که بین دیدگاه جامعه آماری بر اساس تحصیلات و شغل، در ارزیابی آنها از کیفیت محیطی روستاها تفاوت معناداری وجود ندارد (جدول ۷).

- دیدگاه جامعه آماری به تفکیک جنس، تحصیلات و شغل در رابطه با ارزیابی آنها از شاخص‌های کیفیت محیطی روستاهای مورد مطالعه مورد بررسی قرار گرفت. نتایج آزمون T مستقل (جدول ۵) بیانگر آن است که تفاوت معنادار آماری بین دیدگاه زنان و مردان وجود دارد، میانگین محاسبه شده برای مردان

جدول ۶- نتایج آزمون T مستقل در ارتباط با ارزیابی کیفیت محیطی جامعه آماری بر اساس جنس

مقدار T	df	سطح معناداری	اختلاف میانگین	حد پایین	حد بالا
-۲/۲۱۳	۲۹۰	۰/۰۲۸	-۴/۴۷	-۸/۴۶	-۰/۴۹۶

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۹.

جدول ۷- نتایج آزمون تحلیل واریانس یکطرفه در ارتباط با ارزیابی کیفیت محیطی جامعه آماری بر اساس تحصیلات و شغل

متغیر	سطح معناداری	جمع مجذورات		میانگین مجذورات	
		بین گروهی	درون گروهی	بین گروهی	درون گروهی
تحصیلات	۰/۴۴۸	۷۸۴/۲۹۸	۸۴۷۶۶	۲۶۱/۴۳۳	۲۹۴/۳۳
شغل	۰/۶۹۵	۲۱۴/۹۴۴	۸۵۳۳۶	۱۰۷/۴۷۲	۲۹۵/۲۸۱

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۹.

محیطی، بافت و شبکه‌های ارتباطی و مسکن در چهار شاخص عمده دیگر رابطه معناداری مستقیم آماری با شاخص تمایل به سکونت و ماندگاری وجود دارد که بیش‌ترین مقدار همبستگی مربوط به کارکردی خدمات و کم‌ترین مقدار همبستگی مربوط به شاخص محیط اجتماعی است.

- بررسی رابطه بین شاخص‌های کیفیت محیطی و تمایل به سکونت و ماندگاری جمعیت در نواحی روستایی بر اساس ضریب همبستگی محاسبه شده (جدول ۸) نشان از وجود رابطه معنادار مستقیم آماری با ضریب همبستگی ۰/۲۶۱ در سطح ۹۹ درصد اطمینان است. در همین رابطه و به تفکیک شاخص‌های ۷ گانه مورد مطالعه نتایج بیانگر آنست که جز سه شاخص زیست

جدول ۸- نتایج مربوط به رابطه بین تمایل به سکونت و ماندگاری با شاخص‌های کیفیت محیطی

شاخص	سطح معناداری	ضریب همبستگی
کارکردی خدمات	۰/۰۰۱	۰/۲۷۴
پویایی محیط	۰/۰۰۲	۰/۱۷۹
بصری	۰/۰۰۱	۰/۲۴۷
زیست محیطی	۰/۳۳۶	۰/۰۵۶
بافت و شبکه‌های ارتباطی	۰/۲۵۰	۰/۰۶۷
محیط اجتماعی	۰/۰۳۳	۰/۱۲۵
مسکن	۰/۰۸۷	۱
کل	۰/۰۰۱	۲۶۱

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۹.

در جدول ۹ ارائه شده است. گفتنی است بمنظور بی‌مقیاس سازی ماتریس داده‌ها از رابطه زیر استفاده شده است:

$$n_{ij} = \frac{a_{ij}}{\text{Max } a_j}$$

اولویت‌بندی روستاهای مورد مطالعه

بمنظور اولویت‌بندی روستاهای نمونه از لحاظ وضعیت کیفیت محیطی روستاها از تکنیک SAW استفاده گردید. در این روش لازم است ابتدا بردار وزن از راه یکی از روش‌های وزن‌دهی معیارها محاسبه گردد. لذا نخست وزن شاخص‌های مورد نظر با استفاده از روش آنتروپی محاسبه گردید که نتایج آن

جدول ۹- وزن شاخص‌های کیفیت محیط روستایی بر اساس روش آنتروپی

شاخص	وزن
کارکردی خدمات	۰/۱۴۲۹۵۵
پویایی محیط	۰/۱۴۲۹۹۰
بصری	۰/۱۴۲۹۶۲
زیست محیطی	۰/۱۴۲۷۵۱
بافت و شبکه‌های ارتباطی	۰/۱۴۲۲۷۴
محیط اجتماعی	۰/۱۴۳۰۱۹
مسکن	۰/۱۴۳۰۴۹

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۹.

و روستای قلعه نو حکیمی با کم‌ترین مقدار امتیاز (۰/۶۷۷۴) در رتبه آخر قرار گرفته‌اند (جدول ۱۰). همچنین، بر اساس روش تحلیل کلاستر (Wards method) به سطح‌بندی روستاهای نمونه پرداخته شد. بر این اساس، روستاهای همت آباد، والاشان، چنارستان و کپرگاه در سطح یک، روستاهای پلکان پایین، فیال و شیخ میری کلهر در سطح دو، سطح سه شامل روستاهای

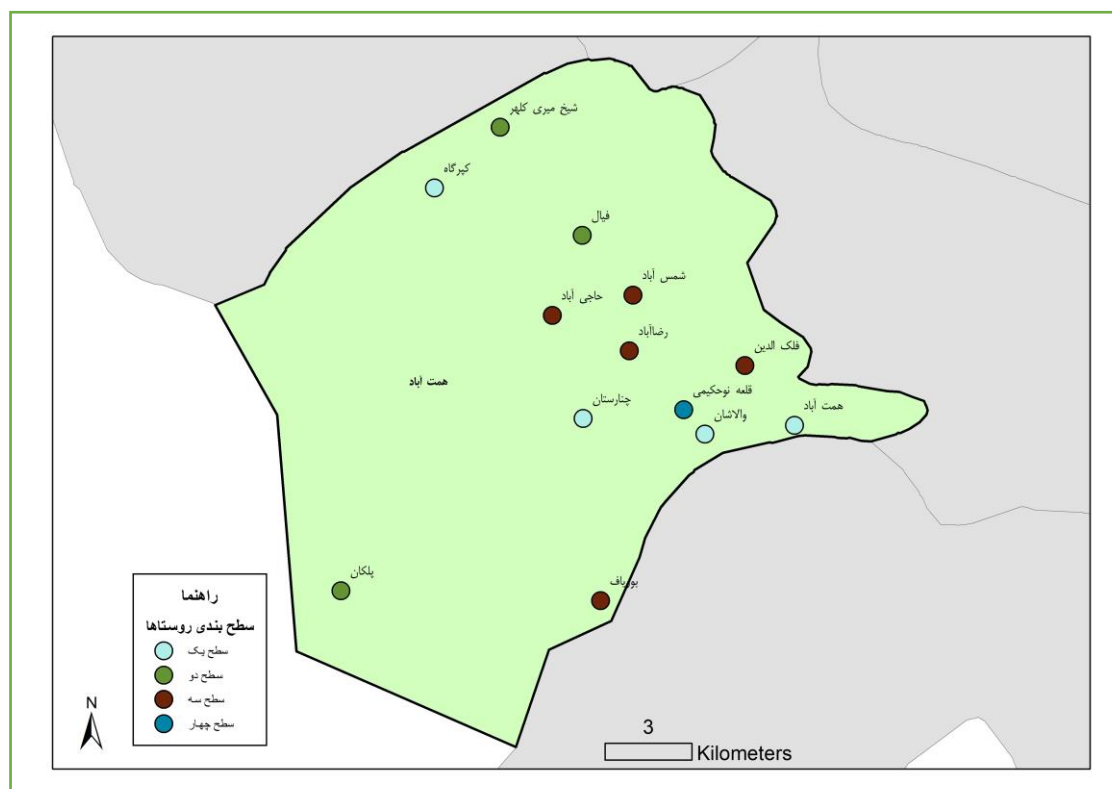
در مجموع با توجه به نتایج بدست آمده از روش SAW (جدول ۸) ملاحظه می‌شود وضعیت شاخص‌های کیفیت محیطی در نوسان است و بیانگر نابرابری در بین روستاهای نمونه می‌باشد. نتایج کلی نشان از آن دارد که در بین روستاهای نمونه روستاهای والاشان، چنارستان و کپرگاه به ترتیب دارای بیش‌ترین مقدار امتیاز (۰/۹۳۳۹، ۰/۹۳۱۳ و ۰/۹۲۳۳) و در رتبه‌های نخست تا سوم

رضآباد قلعه، فلک الدین، بوریاف، حاجی آباد و شمس آباد و روستای قلعه نوحیمی در سطح چهار قرار گرفته است (شکل ۲).

جدول ۱۰- امتیاز روستاهای مورد مطالعه به تفکیک شاخص های عمده بر اساس روش SAW

رتبه	امتیاز نهایی	مسکن	محیط اجتماعی	بافت و شبکه های ارتباطی	زیست محیطی	بصری	پویایی محیط	کارکردی خدمات	روستا
۴	۰/۹۰۵۱	۰/۱۳۶۱	۰/۱۱۹۶	۰/۱۳۷۹	۰/۱۳۴۹	۰/۱۲۳۸	۰/۱۲۸۰	۰/۱۲۴۹	همت آباد
۱۰	۰/۸۱۰۷	۰/۱۲۳۲	۰/۱۴۳۰	۰/۰۷۲۸	۰/۱۰۱۷	۰/۱۳۴۴	۰/۱۱۲۹	۰/۱۲۲۶	رضا آباد قلعه
۹	۰/۸۱۸۱	۰/۱۲۷۵	۰/۱۴۰۳	۰/۰۸۴۸	۰/۰۹۹۵	۰/۱۲۶۸	۰/۱۲۳۷	۰/۱۱۵۴	فلک الدین
۱۳	۰/۶۷۷۴	۰/۱۱۲۱	۰/۱۲۲۷	۰/۰۷۸۶	۰/۰۸۵۴	۰/۰۸۶۵	۰/۱۰۵۰	۰/۰۸۷۱	قلعه نوحیمی
۱	۰/۹۳۳۹	۰/۱۴۱۸	۰/۱۲۰۳	۰/۱۴۲۳	۰/۱۳۶۹	۰/۱۲۸۱	۰/۱۲۴۲	۰/۱۴۰۲	والاشان
۸	۰/۸۲۷۱	۰/۱۱۵۹	۰/۱۱۸۰	۰/۱۱۱۸	۰/۱۱۶۹	۰/۱۲۰۲	۰/۱۱۷۵	۰/۱۲۶۸	بوریاف
۲	۰/۹۳۱۳	۰/۱۴۳۰	۰/۱۱۹۸	۰/۱۴۱۳	۰/۱۳۹۲	۰/۱۲۸۴	۰/۱۱۶۷	۰/۱۴۳۰	چنارستان
۳	۰/۹۲۳۳	۰/۱۳۹۶	۰/۱۴۱۰	۰/۰۹۵۸	۰/۱۴۲۸	۰/۱۴۳۰	۰/۱۳۸۹	۰/۱۲۲۲	کپرگاه
۵	۰/۸۷۲۶	۰/۱۳۸۱	۰/۱۳۶۴	۰/۱۰۰۰	۰/۰۹۶۰	۰/۱۴۳۰	۰/۱۴۳۰	۰/۱۲۵۰	پلکان پایین
۱۱	۰/۸۰۸۱	۰/۱۳۹۸	۰/۱۳۳۴	۰/۰۶۳۵	۰/۰۸۹۲	۰/۱۳۵۴	۰/۱۳۶۸	۰/۱۱۰۱	حاجی آباد
۷	۰/۸۴۰۸	۰/۱۲۰۶	۰/۱۳۰۶	۰/۰۸۶۵	۰/۱۱۷۷	۰/۱۳۴۷	۰/۱۳۰۵	۰/۱۲۰۲	فیال
۶	۰/۸۴۸۵	۰/۱۲۹۵	۰/۱۱۳۰	۰/۱۲۶۵	۰/۱۲۱۴	۰/۱۱۴۹	۰/۱۰۷۳	۰/۱۳۵۹	شیخ میری کلهر
۱۲	۰/۷۹۲۵	۰/۱۲۱۰	۰/۱۰۴۴	۰/۱۱۲۲	۰/۱۰۶۲	۰/۱۱۷۹	۰/۱۰۳۸	۰/۱۲۶۹	شمس آباد

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۹.

شکل ۲- سطح بندی روستاهای نمونه از لحاظ شاخص های کیفیت محیطی (یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۹)

نتیجه‌گیری

کیفیت محیطی از موضوعات کلیدی در حوزه مطالعات و بررسی‌های روابط متقابل انسان محیط در مقیاس‌های کلان و خرد است که لازم است در فرآیند برنامه‌ریزی و توسعه پایدار روستایی مورد توجه قرار گیرد. کیفیت محیطی که می‌توان آنرا بخشی از کیفیت زندگی بیان نمود مفهومی شامل ادراک انتزاعی، طرز تلقی و ارزش‌هایی است که در بین گروهها و افراد متفاوت است. در این پژوهش به بررسی و تحلیل وضعیت شاخص‌های کیفیت محیطی (کارکردی خدمات، پویایی محیط، بصری، زیست محیطی، بافت و شبکه‌های ارتباطی و محیط اجتماعی) نواحی روستایی واقع در دهستان همت آباد (شهرستان بروجرد) اقدام گردید. نتایج پژوهش نشان داد که در بین ۷ شاخص عمده کیفیت محیطی، مناسبترین وضعیت مربوط به شاخص محیط اجتماعی و نامناسبترین وضعیت مربوط به شاخص کیفیت محیط بافت و شبکه‌های ارتباطی است، که این وضع بیانگر آنست که مقدار رضایت‌مندی از نماگرهای این شاخص در وضعی نامطلوب قرار دارد. در همین رابطه در مجموع مشخص شد که کیفیت محیطی روستاها بالاتر از حد متوسط قرار دارد. این نتیجه با مطالعات سجاسی‌قیداری و همکاران (۱۳۹۴) و اکبری‌ان‌رونیزی و شیخ‌بیگلوی (۱۳۹۴) همسویی دارد. البته در این خصوص نتایج محاسبه شده در آزمون تحلیل واریانس یکطرفه نشان داد در بین روستاهای مورد مطالعه تفاوت معناداری وجود دارد.

از جمله اهداف توسعه روستایی ماندگاری جمعیت که متاثر از عواملی گوناگونی از جمله وضعیت و رضایت از کیفیت محیط روستایی است. بر همین اساس از اهداف این پژوهش بررسی رابطه شاخص‌های کیفیت محیطی با تمایل به سکونت و ماندگاری در نواحی روستایی بود که بر اساس نتایج بدست آمده مشخص شد بین کیفیت محیطی نواحی روستایی و تمایل به سکونت و ماندگاری روستایی رابطه مستقیم معنادار آماری وجود دارد که در بین شاخص‌های عمده، بیشترین همبستگی مربوط به شاخص کارکردی خدمات است که بیانگر این واقعیت است که

وجود و دسترسی به امکانات و خدمات در نواحی روستایی نقشی موثر در ماندگاری جمعیت دارد. از دیگر اهداف این پژوهش اولویت‌بندی روستاهای مورد مطالعه بر اساس رضایت‌مندی ساکنان از کیفیت محیط بود که بر اساس روش SAW امتیازها محاسبه گردید که بر اساس آن، مطلوبیت وضعیت کیفیت محیط در روستاهای مورد مطالعه بدین ترتیب می‌باشد: والاشان، چنارستان، کپرگاه، همت آباد، پلکان پایین، شیخ میری کلهر، فیال، بوریاف، فلک‌الدین، رضا آباد قلعه، حاجی آباد، شمس آباد، قلعه نو حکیمی.

با توجه به نقش بسزای کیفیت محیط نواحی روستایی جهت تحقق توسعه پایدار، و از طرفی وجود تفاوت در روستاهای مورد مطالعه پژوهش از لحاظ شاخص‌های کیفیت محیطی، تقویت شاخص‌ها و نماگرهای معرف کیفیت محیطی خصوصاً کیفیت محیط بافت و شبکه‌های ارتباطی که در مقایسه با سایر شاخص‌ها در وضعیت نامناسبی قرار دارد، ضروری است. همچنین، بر اساس اولویت‌بندی انجام شده لازم است توسعه و ارتقاء کیفیت محیطی در روستای قلعه نو حکیمی که در پایین‌ترین رتبه قرار دارد مورد توجه قرار گیرد.

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش

در این مطالعه فرم‌های رضایت‌نامه آگاهانه توسط تمامی آزمودنی‌ها تکمیل شد.

حامی مالی

هزینه‌های مطالعه حاضر توسط نویسندگان مقاله تأمین شد.

تعارض منافع

بنابر اظهار نویسندگان مقاله حاضر فاقد هرگونه تعارض منافع بوده است.

References

1. Akbarian Ronizi, S.R., & Shaykh Baygloo, R. (2015). Assessment of Environment quality of Villages' tourism Case: Asara County, Journal of rural research, 6(2), 433-457.
2. Alizadeh, T., & Alizadeh, J. (2014). The evaluation of quality of living environment in rural areas from their residents' view (Case study: The rural areas of Aslanduz in Ardebil province), Housing And Rural Environment, Issue.144, 59-74.
3. Amini, A., Sadeghian, F., & Zahedi, T. (2017). Structural Modeling and Casual Interpretation of Rural Communities' Self-Evaluation of Quality of Life and Its Determinants. Journal of Applied Sociology, 28(1), 87-112.
4. Barati, N., & Soleiman Negad, M. (2011). Perception of Stimuli in a Controlled Environment and the Impact of Gender; Journal of Garden Landscape, Issue. 17, pp.19-30.
5. Bonaiuto, M., Fornara, F., & Bonnes, M. (2006). Perceived residential

- environment quality in middle-and low-extension Italian cities. *Revue Européenne de Psychologie Appliquée/European Review of Applied Psychology*, 56(1), 23-34.
6. Brandes, J. (2013). Pollution and environmental concern in rural China (Doctoral dissertation, University of Kansas).
  7. Chervinskia, A. (2014). Ecological evaluation of economic evaluation of environmental quality, *Procedia Economics and Finance*, No 8, pp 150-156.
  8. Fazelnia, G., Shamsoddini, A., & Dehgani, K. (2014). Analysis of place quality in the rural settlement of Mamasani county: A case study of Doshman Ziyaridistrict. *The Journal of Geographical Research on Desert Areas*, 1(2), 195-220.
  9. Galster, G. C., & Hesser, G. W. (1981). Residential satisfaction: Compositional and contextual correlates. *Environment and behavior*, 13(6), 735-758.
  10. Hesam, M., Baghiani, H. R., & Cheraghi, M. (2018). An Assessment of the Environmental Quality of Rural Tourism Destinations (Case Study: Ghalehroodkhan Tourism Area). *Journal of Research and Rural Planning*, 6(4), 223-241.
  11. Jomepour, M., Tahmasebi Tehrani, S.H. (2013). Explaining the level of livability and quality of life in surrounding village (case study: the Central City of Shariar), *Physical Development planning*. 1(3), 49-60.
  12. Kesalkheh, S., & Dadashpoor, H. (2012). Assessment residential environmental quality of traditional and new neighborhoods, in a rapid grown city, Tehran. In *New and traditional residential environments*, 48th ISOCARP Congress (pp. 1-11).
  13. Kytä, M., Kahila, M., & Broberg, A. (2011). Perceived environmental quality as an input to urban infill policy-making. *Urban Design International*, 16(1), 19-35.
  14. Kzemi, M. Pour, S. Saadat, F. & Bitaraf, F. (2011). The effect of tourism mental image on the perceived value of coastal cities in the Caspian Sea, *Urban Research and Planning*, Vol 2, No. 6, 19-34
  15. Lang, J. (2002). *Creating Architectural Theory*, Translated A.R. Einifar University of Tehran Publication, Tehran
  16. Lin, S., & Li, Z. (2017). Residential satisfaction of migrants in Wenzhou, an 'ordinary city' of China. *Habitat International*, 66, 76-85.
  17. Marans, R. W. (1976). Perceived quality of residential environments. In *Perceiving environmental quality* (pp. 123-147). Springer US.
  18. Mohit, M. A., Ibrahim, M., & Rashid, Y. R. (2010). Assessment of residential satisfaction in newly designed public low-cost housing in Kuala Lumpur, Malaysia. *Habitat international*, 34(1), 18-27.
  19. Motaghed, M., & Sajadzadeh, H. (2021). The Role of Environmental Quality on Place Attachment in Urban spaces. *Human Geography Research*, 53(2), 599-616.
  20. Nemati, R. (2018). *Providing Space Environmental Quality Health Pattern in Rural Area. Case Study: Lorestan province*, PhD-Thesis, Tarbiat Modares University Department of Geography, Faculty of Humanities.
  21. Nemati, R., Pourtaheri, M., & Eftekhari, A. (2020). Assessment of the Desirability Levels of Environmental Health in Rural Areas: A Case Study of Lorestan Province Villages, *Journal of rural research*, 11(1), 106-123.
  22. Nikpour, A., Ramezanzadeh, L. M., & Vahedi H. (2015). Assessment of Social Capital and its Impact on Improving the Quality of Urban Environment (Case study: Babolsar City), *Regional Planning*, 5(19), 115-126.
  23. Purjafar, M.R., A.A. Tagvaei & A.R. Sadeghi, Alireza. (2009). Regulatory Impact on Improving the Quality of the Visual Axes of the Reading Public Spaces in Urban Environments: Case Study: Azadi Streets of Tehran", *Urban Management*, No. 24, 65-80.
  24. Rahnamaei, M.T., and Shah Hosseyni, P. (2008). *Process of Urban Planning in Iran*, Publication SAMT.

25. Rehdanz, K., and Maddison, D. (2008). Local environmental quality and life-satisfaction in Germany. *Ecological economics*, 64(4), 787-797.
26. Rostami, K., Pourtaheri, M., & Eftekhari, A. (2019). Identification and ranking of the constituent elements of the environmental quality architecture in rural planning using the modified assimilation technique Case Study: Shahriar Village (Flard County, Lordegan Township), *Journal of rural research*, 10(3), 368-381
27. Sanaeimoghadam, S., Rahmani, B., Moridsadat, P., & Taheri, N. A. (2020). Modeling the Impacts of Environmental Quality on Tourism Destinations on Tourist Satisfaction in Rural Areas Case study: Central part of Dena city. *Journal of Tourism Planning and Development*, 9(33), 47-70.
28. Sojasi Qidari, H. (2016). Guide Plan Implementation Impact Assessment on Environmental Quality in Rural Area (Case Study: North and South Fendresk Rural district, Volume 20, Issue 57, 151-173.
29. Sojasi, H., Sadeghloo, T., & Mahdavi, D. (2015). Explanation the role of destination environmental quality on improving of tourist intellectual imaging (Case study area: tourism destination rural of Rood bar- Ghasran rural district). *Journal of Spatial Planning*, 19 (2), 61-88.
30. Tabibian, M., & Mansouri, Y. (2014). Improvement of Environmental Quality and Satisfaction of Living in new Neighborhoods by Priority of Actions on the Basis of Residents views (Case study , KASHAN), *Geography and Planning*, 20(57), 151-173.
31. Teymori, A., & Asgari Zamani, A. (2016). The Assessment of Urban Environment Quality of Physical-Spatial Dimensions in the Middle Texture of Middle-Sized Cities (Case Study: Zanjan City). *Regional Planning*, 5(20), 163-176.
32. Tu, K. J., & Lin, L. T. (2008). Evaluative structure of perceived residential environment quality in high-density and mixed-use urban settings: An exploratory study on Taipei City. *Landscape and Urban Planning*, 87(3), 157-171.
33. Van poll R. (1997). The percived quality of the urban residential environment, a multiattribute evaluation, *Rijksuniversiteit Groningen, Groningen*, and pp: 17-38.
34. Yadghar, A., & Pourrohani, M. (2012). The criteria for evaluating the quality of rural spaces and settlements, *Housing and Rural Environment*, 31(139), 51-66.
35. Zhong, L., Deng, J., Song, Z., & Ding, P. (2011). Research on environmental impacts of tourism in China: Progress and prospect. *Journal of environmental management*, 92(11), 2972-2983.

